

Til Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Oslo 08.05.2013

CERD: Rapportering sendt på høring 13.03.2013

Flere av organisasjonene som deltar i arbeidsgruppa for skyggerapportering til CERD har valgt å komme med et felles høringssvar til myndighetenes utkast til 21./22. rapport til CERD. Organisasjonene har valgt å kommentere på utvalgte punkter i høringsnotatet.

Følgende organisasjoner står bak høringssvaret:

Antirasistisk Senter, Det Mosaiske Trossamfund, Frelsesarmeen, Jurk, Krisesentersekretariatet, MiRA-Senteret, NOAS, Organisasjon mot offentlig diskriminering (OMOD), Pro-Senteret, Psykologforeningens Menneskerettighetsutvalg, Selvhjelp for Innvandrere og Flyktninger (SEIF), Skeiv Verden, Ungdom mot Rasisme

Dissens:

Det er forskjellige synspunkter rundt temaet prostitusjon og arbeid. Vi ønsker her å fastslå at ikke alle organisasjonene er enige i at prostitusjon skal omtales som arbeid. Krisesentersekretariatet har spesielt bedt om dissens på dette.

På vegne av organisasjonene takker vi for muligheten til å komme med innspill tidlig i rapporteringsprosessen.

Med vennlig hilsen

Mari K. Linløkken
Prosjektleder

Anne Marie Mollén
Prosjektsekretær

Høringssvar:

2B

Meld. St. 6 (2012-2013) En Helhetlig integreringspolitikk

Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre diskriminering (2009-2012)

Gjennom en oversikt over tiltakene i handlingsplanen ser vi at det er et tungt fokus på opplæring av offentlig tilsatte enten i form av kurs eller veiledere, forbedring av datagrunnlag og retningslinjer for implementering av lover og regler:

- Tiltak for opplæring av offentlig tilsatte (3 engangstiltak, 9 gjentatte).
- Veiledere/skriftlig info til det offentlig (7)
- Lovendring (1) (skrinlagt)
- Informasjon, retningslinjer, strategier for implementering av lover, regler og plikter om ikke-diskriminering og likebehandling (11)
- Internasjonalt samarbeid/Innfri internasjonale forpliktelser (4)
- Kontroll/iverksettelse av lovverk og rettigheter (4)
- Kartlegging/forbedring av datagrunnlag, forskning, utredning (21)
- Tiltak for å øke rekruttering/beholde personer med minoritetsbakgrunn (9)
- Støtte/opprette nye institusjoner (1)
- Info til innvandrere/minoritets-befolkningen(5)

Det er positivt med et fokus på kartlegging og forbedring av datagrunnlag, da dette er noe Antirasistisk Senter og OMOD har etterlyst i mange år.

Positivt er det også at evalueringen av denne handlingsplanen nå foretas av eksterne forskere, og ikke foretas internt slik tilfellet har vært tidligere.

Vi vil komme tilbake med en mer utførlig behandling av handlingsplanen i skyggerapporten, men vil her komme med noen bemerkninger: Handlingsplanen inneholder kun ett handlingspunkt som gjelder endring/fornyning av lovverk mot diskriminering og dette er et tiltak som utgår, da diskrimineringsloven ble skrinlagt. I videreføring av en slik handlingsplan bør forbedring av lovverket være et fast element.

Vi savner oppmerksomhet og tiltak rettet mot frivillige organisasjoner og spesielt ressursmiljøene på feltet, og deres arbeidsvilkår. I myndighetenes rapport til CERD anbefaler vi at konklusjoner fra evalueringen av handlingsplanen fremkommer.

Arbeid innen politietaten

Vi ønsker særlig å kommentere på arbeidet innad i politietaten. Når det gjelder innsats innen denne etaten viser vi til Politidirektoratets plan for mangfoldsarbeid, herunder økt rekruttering av minoritetspersoner i politiutdanning, og arbeidet for å beholde disse i politiet. Videre skal politiets dialogfora, og programmet Trygghet og tillit videreføres. Det hadde vært nyttig med informasjon om hvordan Trygghet og tillit, som ble sluttført for to år siden, har blitt videreført. Samt informasjon om hvordan dialogfora fungerer.

Politiet har, særlig i Oslo politidistrikt, gjort mye når det gjelder å møte publikum på en ikke-diskriminerende måte. De har blant annet ansatt en person til å følge opp etaten i forhold til det å betjene mangfoldet, og det arbeides aktivt med relasjonsbygging. Dette er viktig for å øke den generelle tilliten til politiet. Når det gjelder utøvelsen på gateplan, mottar organisasjonene fortsatt saker der politiet ikke gjenkjenner diskriminering og hatkriminalitet, og vi vil komme tilbake til dette i skyggerapporten. Dette omtales også nedenfor, i punktet om hatkriminalitet.

Når det gjelder arbeid i andre politidistrikt, er informasjonen svakere. Dette kan tyde på at innsatsen i de ulike distriktene er variable på dette feltet, og vi vil oppfordre myndighetene til å undersøke hvorvidt innsatsen i alle distrikter er tilfredsstillende og ikke utelukkende vise til arbeidet i Oslo politidistrikt. Vi håper også at den pågående evalueringen av handlingsplanen for å fremme likestilling og hindre diskriminering vil kunne kaste lys over dette.

Ref. til Frivillige organisasjoner og Egenorganiserte

De nasjonale ressursmiljøene: Viktige aktører som må nevnes

To avsnitt i høringsnotatet er viet de ikke-statlige organisasjonene: Frivillige organisasjoner og Egenorganiserte. Det er uklart hvilke organisasjoner en refererer til med disse begrepene. Avsnitt 81-83 i Norges 19./20. rapport (*Voluntary organisations and other actors in the field of integration and social inclusion*) omhandler tre typer organisasjoner: de landsomfattende organisasjoner på innvandrersområdet (nå: nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet), lokale innvandrersorganisasjoner, Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM), og avtalen mellom IMDi og de «store, norske frivillige organisasjonene». I det foreliggende utkastet refereres det til frivillige organisasjoner, men bare i forbindelse med avtalen med de store, norske medlemsorganisasjonene, samt til «egenorganiserte grupper, som har integrering og likestilling som viktig del av sitt arbeid. Egenorganiserte møter arbeidsministeren og andre statsråder i kontaktutvalget mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte tre til fire ganger årlig». Vi tolker teksten dit hen at «egenorganiserte» i denne sammenheng er de nasjonale innvandrersorganisasjonene, men ønsker en presisering av dette i myndighetens rapport.

Det er en svakhet at aktørene, som i Meld. St.t. 6 (2012-2013) refereres til som *nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet*, med viktige oppgaver i det å følge utviklingen på integrerings- og diskrimineringsfeltet, bidra med alternativ

kunnskap, formidling av erfaringer og synspunkter, virke som et korrektiv og komme med innspill til myndighetenes arbeid,¹ ikke nevnes i høringsnotatet. Disse organisasjonene er Antirasistisk Senter, OMOD, MiRA, SEIF og NOAS. Ressursmiljøene er svært tydelige dagsordensettere i offentlig debatt når det gjelder diskriminering og likestilling, de utvikler nye arbeidsmetoder og verktøy, de driver rådgivningsarbeid og de mobiliserer og bygger kapasitet i minoritetsmiljøer, og er dialogpartnere med myndighetene i mange sammenhenger. En betydelig andel av medarbeidere, deltakere og frivillige har minoritetsbakgrunn. Det er også disse organisasjonene som er mest aktive når det gjelder å gi innspill til den nasjonale politikken, ikke minst til FNs rasediskrimineringskomité.

Vi anbefaler at regjeringens rapport på en tydelig måte omhandler de nasjonale ressursmiljøenes innsats.

Artikkel 4 A

Vi er bekymret over at den norske rapporten ikke i det hele tatt referer til ekstremistiske organisasjoner som under dekke av ytringsfriheten rettferdiggjør rasistiske uttalelser. Her må myndighetene legge forholdene til rette for at sivilsamfunnet skal kunne motarbeide slike holdninger. Vi trenger mer forskning på sammenhengen mellom hatretorikk og hatefulle handlinger.

Organisasjonen Vigrid arrangerer sine «livsløpseremonier» i Borreparcken i Vestfold, med spyd, økser og kniver og iført hjelmer. Vigrids leder, Tore Tvedt, har uttalt seg så ekstremt om innvandrere og jøder, at han er blitt dømt etter §135a. Politiet tillater Vigrids bevæpning under seremoniene i Borreparcken, og anser den som av «aktverdig grunn»², noe som tyder på at politiets kompetanse på rasisme og hatkriminalitet ikke er tilfredsstillende i dette politidistriktet.

Andre organisasjoner som Stopp islamiseringen av Norge (SIAN) og Norwegian Defence League (NDL) er svært aktive på nettet, og har holdt flere markeringer rundt i landet de siste årene. På avisenes nettsider fylles kommentarfeltene opp med svært grove og generelle beskyldninger mot antirasister og innvandrere, spesielt muslimer, ved hver minste anledning fra disse organisasjonene og deres støttespillere.

Klimaet i offentlig debatt og på nettstedet og sosiale media er i dag verre enn på lenge. Antirasister og innvandrere har god grunn til å føle utrygghet, og mange har trukket seg fra den offentlige debatt av denne grunn. Vi savner den «sosiale dugnaden» mot hatytringer som ble bebudet etter 22. juli 2011, og opplever ikke at det er tatt noe oppgjør med Behring Breiviks tankegods som lever videre i den politiske debatten, både i åpne og lukkede fora.

¹ St.t. meld. 6(2012-2013) s. 20.

² Gjengangeren, 08.04.2013

Vi håper at den norske rapporten tar tak i problemstillingene disse organisasjonene representerer og kommer med forslag til tiltak.

Vi vil også foreslå at det gis ressurser til organisasjoner og forskere som kan kartlegge og analysere sammenhengen mellom hatefull retorikk og hatkriminalitet.

For mer om hatkriminalitet se anbefaling nr. 21.

5 I A nummer 2

Rundskriv nr. 1/2013 fra Riksadvokaten om saksbehandling

Høringsnotatet viser til Rundskriv nr. 1/2013 fra Riksadvokaten om politiets saksbehandling når det gjelder forbrytelser som er rasistisk motivert, som påbyr at forbrytelser som er rasistisk motivert skal prioriteres, uansett alvorlighetsgrad.

Vi ønsker å bemerke at statistikken fra STRASAK viser at antallet merkinger etter hatkriminalt motiv på rase/etnisk tilhørighet har sunket hvert år fra 2010 (235) til 2011 (183) til 2012 (162), mens antall merkinger der hatkriminalt motiv er religion og seksuell legning har økt.³

Antall merkinger etter hatkriminalt motiv, 2010-2012			
	2010	2011	2012
Rase/etnisk tilhørighet	235	183	162
Religion	44	35	39
Seksuell legning	47	21	34

Kilde: PAL for STRASAK (uttrekk 26.juni, 2.juli 2012 og 2.jan. 2013)

Det er noen sider ved både politiets organisering og ressurstilgang til dette spesifikke arbeidet, som gjør at dette rundskrivet ikke er tilstrekkelig for å få den ønskede effekt, og som vi ønsker at Norges rapport problematiserer. Det mangler mye når det gjelder prioritering, verktøy og organisering, for å få oversikt over hatkriminalitet og bekjempe denne. I dag registreres disse sakene kun ved at polititjenestemannen som tar i mot anmeldelsen haker av for at dette er en diskrimineringssak. Den som anmelder overfall-, volds- eller vinningsforbrytelser blir ikke spurt om det kan ligge et hatmotiv bak handlingen. Overfall som kan være hatmotivert blir ofte registrert kun som f.eks. voldskriminalitet.

Mulige årsaker til underrapportering av hatkriminalitet og -tilfeller:

Politiet mener at det er store mørketall når det gjelder anmeldelser av hatkriminalitet (se nedenfor, 5I A nummer 2). Vi er kjent med at Oslo

³ Kommenterte STRASAK-tall 2010-2012. Politidirektoratet 2013.

politidistrikt i nær framtid offentliggjør en rapport om hatkriminalitet, der flere forslag diskuteres.

Manglende ressurser og prioritering

I Sverige er politiets arbeid mot hatkriminalitet organisert i en egen hatjour, samt at en her benytter elektronisk verktøy som fanger opp nøkkelord i anmeldelsen som kan tyde på at det foreligger hatkriminalitet. I Norge mangler en slik organisering som sikrer at saker realitetsbehandles. Mange ofre for hatkriminalitet og hat-tilfeller opplever at saken deres ikke tatt alvorlig av politiet, ved anmeldelse og ved at saken avvises med et standardskriv. Ofre opplever også at deres saksbehandler byttes, uten at de blir informert om dette, slik at kontaktinformasjon en fikk tidlig i saken, ikke er gyldig. Dette svekker politiets anseelse, og publikums rettssikkerhet.

Vi merker oss en mangel på rettighetsinformasjon til ofre og potensielle ofre for hatkriminalitet i forhold til anmeldelsesprosess, krav til bevis, og hva forskjellen er mellom et hat-tilfelle som ikke er straffbart, men likevel skremmende, og hatkriminalitet.

Det gis ingen statlig støtte eller prosjektmidler til organisasjoner som driver lavterskeltilbud med rådgivning mot diskriminering basert på etnisitet og rasisme, og som ville kunne bidratt til å bedre informasjonstilgangen og styrke rapportering av hendelser som kan være rasistisk motiverte forbrytelser. Dette til tross for at det i *Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre diskriminering (2009-2012)* sier at et mål innen justissektoren er å «styrke dialog og samhandling med relevante grupper i minoritetsmiljøene». Viljen til dialog er til stede, men ressursene som kunne gjøre organisasjonene i stand til å bringe substansielle data og erfaringer til bords er fraværende.

Politiet ønsker et samarbeid med disse organisasjonene for å få bedre tilgang til informasjon om både hatkriminalitet og hat-tilfelle, nettopp fordi de ser det som sannsynlig at det er store mørketall, og at disse organisasjonene ville bidra til at saker lettere ble rapportert og bildet ble klarere. Et slikt samarbeid forutsetter en finansiering av slikt arbeid innen disse organisasjonene, noe som i dag er fraværende. Se punkt 5 I b nr. 5.

Politihøgskolen: Rekruttering av studenter med minoritetsbakgrunn

Politidirektoratet har satt et mål om at fem prosent av ansatte i politiet skal ha minoritetsbakgrunn, og Politihøgskolen har som mål å bidra til dette gjennom rekruttering og opptak. Andelen studenter med minoritetsbakgrunn ved Politihøgskolen har blitt monitorert og resultatet er bekymringsverdig. I 2010 var minoritetsandelen blant søkere politihøgskolen rekordlav, 3 % mot 6 % året før. Andelen med minoritetsbakgrunn ved opptak var i 2012 fortsatt lav, 4%. Politihøgskolens kommunikasjonsenhet opplyser at den lave andelen i 2010 til dels skyldes underrapportering, og at underrapportering fortsatt kan være et problem. Kartlegging av minoritetsbakgrunn er basert på egenrapportering.

Det er viktig at politiet gjenspeiler befolkningen. Det er derfor viktig at en fortsetter arbeidet med å øke rekruttering og den forskning som pågår om politistudentenes opplevelse av utdanningen, gjennomføringsprosent, hvordan det går med studentene når utdanningen er gjennomført og hvorvidt de forblir i tjeneste – og eventuelt hvorfor de går over i andre sektorer.

Vi anbefaler myndighetene å inkludere forslag til tiltak sin rapport.

Diskriminerende behandling av kvinner i prostitusjon

Vi er bekymret for at politiets bruk av lovhjemler overfor utenlandske, særlig nigerianske, kvinner som selger seksuelle tjenester fra gaten skiller seg fra hvordan den øvrige befolkningen behandles. Politiet retter særskilte aksjoner mot utenlandske kvinner i prostitusjon, nigerianske kvinner i særdeleshet, men også kvinner fra Øst-Europa. Aksjonene består i kontroll av identitets- og oppholdsdokumenter, eller håndheving av lovhjemler som omhandler forstyrrelser av ro og orden, utilbørlig atferd i det offentlige rom og oppfordring til kriminell handling. Mange blir bøtelagt, arrestert og bortvist og utvist fra landet. Politiets håndhevelse av bestemmelsene skaper utrygghet og får stor betydning for kvinnes tillit til politiet. Dette får også konsekvenser på mer strukturelt nivå, særlig med tanke på politiets rolle i å identifisere ofre for menneskehandel. Mange kvinner i denne gruppa er i en situasjon hvor de betjener en gjeld til tredjepart og de blir utnyttet. Politiets fokus på utlendings- og ordensbestemmelsene overskygger muligheten for å identifisere og gi vern til ofre for menneskehandel, og å etterforske grovere kriminelle handlinger fordi ofrene mangler tillit til myndighetene.

Vi oppfordrer myndighetene til å komme med forslag til tiltak i deres rapport.

5 I B nummer 1-3

Krisesentertilbudet

Se anbefaling nr. 16.

Handlingsplaner og Stortingsmelding om vold i nære relasjoner

Stortingsmeldingen "Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner – Det handler om å leve" er den første av sitt slag. Det er med glede vi ser at regjeringen erkjenner volden som et folkehelseproblem og et samfunnsproblem. Det er av stor betydning at det satses på forebygging, forskning, holdninger og hjelpetiltak.

Vi ser likevel flere problemer og utfordringer ved handlingsplanen. Et par av problemstillingene er:

Ad hoc løsninger

Vi ser at det, både på sentralt og lokalt nivå, unnlates å sette klare mål for gjennomførte og samordnende måter å ivareta overgrepssutsatte, for ikke å snakke om å evne og redusere omfanget av volden. Av den grunn hadde vi håpet at regjeringen gjennom Stortingsmeldingen ville foreslå helhetlige og langsiktige tiltak i motsetning til ad hoc pregede strategier for å bekjempe og forebygge vold mot kvinner og vold i nære relasjoner.

Sikkerhetsperspektivet i bruk av Restorative Justice

I handlingsplanen er et av tiltakene videreutvikling av tilrettelagt dialog (restorative justice) innenfor saker som gjelder "æresrelatert" vold. Vi ønsker å påpeke viktigheten av å integrere et sikkerhetsperspektiv ved bruk av slike intervensjoner som omhandler menns vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. Dette gjelder også intervensjoner som sinnemestring, parsamtaler, impuls kontroll og lignende. Voldsforsker Michael Johnson advarer mot bruk av disse intervensjonene.⁴ Dersom slik type intervensjon skal benyttes må det foreligge en vurdering som tilsier at intervensjonen er absolutt sikker for den voldsutsatte.

I en evalueringsrapport av familievoldsprosjektet til Konfliktrådet i Trondheim uttrykket blant annet politiet skepsis vedrørende sikkerhetsperspektivet til slike tilrettelagte samtaler:

Konfliktrådet og familievold sammen; det sitter langt inne for meg". Årsak til skepsis er ubalanse i maktforhold... et erfaringsgrunnlag etter å ha møtt mange ofre. Har i mange år savnet noen som ivaretar ofre, og vi opplever at konfliktrådet ivaretar gjerningsperson for mye... jeg er redd for at ofrene skal lide enda mer. Dessuten: hvordan måler man resultater av mekling? Har enda ikke opplevd at noen ønsker saken sin til mekling av de som har anmeldt, selv om det spørres om det som en del av standardspørsmålene.⁵

Sikkerhetsperspektivet er ofte fraværende ved slike intervensjoner og må tas i betraktning. Krisesentersekretariatet mener at det bør innhentes sikkerhetsvurdering i forkant av slike intervensjoner og at ivaretagelse av den voldsutsattes behov har forrang.

Handlingsplan om kjønnslemlestelse

Se anbefaling nr. 15.

⁴ Ooms, 2006

⁵ Elvegård, Aasen Frigstad & Thorshaug, 2011

Politidirektoratets bevisstgjøringsprogram

Prosjektet Trygghet og tillit gikk frem til slutten av 2010, og rapport med erfaringer derfra kom ut i 2011. Vi ønsker at myndighetenes rapport informerer om resultatet av arbeidet som er gjort vedørende dette prosjektet, samt orientering om hvordan arbeidet blir videreført i de berørte politidistriktene og erfaringsoverført til øvrige politidistrikt. Vi ønsker særlig kunnskap om Racial Profiling i forbindelse med politiets kontrollarbeid.

Politiets dialogforum

Vi ønsker å bemerke at siden avslutning av prosjektet Trygghet og tillit har Politidirektoratet ikke hatt møter med de landsdekkende organisasjoner som direktoratet frem til 2010 hadde hatt faste møter med. Vi kommer til å anbefale at disse møtene gjenopptas i vår alternative rapport.

Au pairer

Vi ønsker å bemerke at det ikke er noe informasjon eller tiltak rettet mot situasjonen for au pairer i Norge i myndighetenes rapport. Vi kommer til å komme med kritiske bemerkninger i vår rapport om au pairers spesielle sårbare situasjon, hvor au pairen bor med sin arbeidsgiver og hvor brudd på kontrakten om arbeidsbetingelser lett kan få konsekvenser for au pairen, som da har få eller ingen rettigheter. Dette setter au pairer i risiko for utnyttelse, tvangsarbeid eller trafficking. Vi kommer blant annet til å kreve at:

- Au pairene blir godkjent som de facto arbeidstakere med samme rettigheter som andre arbeidstakere, med mulighet bl.a. til å kreve inn lønn for arbeid utover de tillatte 30 timene per uke.
- Vi ber om endring i straffeloven § 224 slik at den inkluderer den komplekse tvangssituasjonen for au pairer og andre hushjelper
- At Norge ratifiserer International Labour Organisation (ILO)s konvensjon om Domestic Workers (hushjelper)
- At au pairers oppholdstillatelser ikke er direkte knyttet opp mot kontrakt med vertsfamilie

Vi ønsker også at hushjelpforskriften gjennomgås og oppdateres slik at den inneholder arbeidstimer, arbeidsforhold, samtaler ved avslutning av kontrakt og juridisk hjelp.

Vi anbefaler at den norske rapporten reflekterer over disse problemstillingene og kommer med forslag til tiltak i rapporten.

Vold mot kvinner i prostitusjon

Mye tyder på at kvinner i prostitusjon veldig sjeldent tar kontakt med politiet når de har vært utsatt for vold, voldtekt eller kriminelle handlinger fordi de frykter at de skal bli kontrollert for andre forhold eller få problemer gjennom at

de tilkjenne gir hvor de selger seksuelle tjenester fra. Kvinnene opplever dermed å være rettsløse og det gjør dem sårbare. Vi er bekymret for at prostituerte opplever at de ikke kan be om bistand fra politiet når de utsettes for kriminelle handlinger. Politiet oppfattes ikke som en alliert de kan henvende seg til, og de tør ofte ikke anmelde alvorlige overgrep på grunn av konsekvenser som for eksempel utvisning, fratagelse av bolig eller lignende. Det er behov for retningslinjer i politiet som bidrar til at alvorlig vold og kriminalitet og vern av ofre får forrang framfor ordensbestemmelser og utlendingsforvaltningen. Retningslinjene må ta sikte på å i vareta rettsikkerheten til utenlandske kvinner som selger seksuelle tjenester.

Vi mener etablering av et lavterskelkrisesenter i de største byene i Norge for personer som opplever vold utenfor nære relasjoner vil kunne bedre situasjonen noe. Krisesentrene må være åpne for alle voldsutsatte uavhengig av oppholdsstatus i Norge.

Vi ber myndighetene reflektere over problemstillingene og komme med forslag til tiltak i sin rapport.

Familiegjenforening og treårsregelen

Vi merker oss at det ikke er noen referanse til treårsregelen i den norske rapporten.

I NOU 2012:15 Politikk for likestilling, tar utvalget opp spørsmålet om, og eventuelt på hvilken måte, utlendingsloven er et egnet virkemiddel for å hindre og forebygge vold i nære relasjoner. Vi stiller samme spørsmål og ønsker videre å understreke behovet for tiltak på dette området. Mange av kvinnene på krisesentrene har kommet til landet gjennom familieetablering med en norsk ektefelle.

Personer som kommer til landet på familieetablering, får oppholdstillatelse de første tre år betinget av ekteskap. Utlendingsforskriften åpner for at personer som mishandles, som oftest kvinner, kan søke opphold på selvstendig grunnlag, slik at de ikke skal se seg tvunget til å bli i et forhold med vold og overgrep. Bestemmelsen baseres på skjønn, og er avhengig av at utlendingsmyndighetene tror på historien.

Det er uklart hva som i praksis skal til for at en skal få oppholdstillatelse på bakgrunn av Utlendingslovens § 53b. Denne uklarheten har ført til usikkerhet om hvilke rettigheter disse personene har etter et samlivsbrudd. Ektefeller under "treårsregelen" som blir utsatt for mishandling forblir derfor ofte i ekteskapet til tross for volden de opplever. For de som må flykte til et krisesenter venter en uforutsigbar livssituasjon og en meget usikker rettsstilling. Rapporten "Someone who cares. A study of vulnerability and risk in marriage migration from Russia and Thailand to Norway" fra FAFO viser at mange kvinner

lever i ekteskap med til dels stor grad av utnytting de første årene.⁶ Rapporten viser at ektefellen i flere tilfeller bevisst utnytter, og legger strategier for å forsterke, avhengigheten. I følge forfatterne blir dette kalt "tvungen avhengighet" og bør i sine ekstreme tilfeller vurderes å straffeforfølges etter straffelovens § 224 om menneskehandel (for tvangsarbeid og utnytting for andre seksuelle formål). Enten slik avhengighet er et resultat av manglende evne eller manglende vilje til å hjelpe ektefellen til å klare seg, kan det ha alvorlige konsekvenser for kvinnen.

Menn som spekulerer i kvinners rettsløshet har gjennom treårsregelen fullstendig makt og kontroll over kvinnene. Hvis hun ikke føyer seg etter mannens krav, truer han med statlig utkastelse. Vi ser også at staten i flere tilfeller iverksetter dette.

Vi anbefaler at 3-årsregelen, som er betinget av ekteskapet i forbindelse med oppholdstillatelsen for ektefelle gift med person bosatt i Norge, endres til ett år, da mange forblir i et voldelig forhold i frykt for å bli sendt ut av landet. Tiden er overmoden for å skjerpe rettssikkerheten for denne gruppen.

Menneskehandel

Det er uheldig at prosjekter som ROSA og Laura drives midlertidig og på usikre økonomiske vilkår. Vi ønsker å presisere at det er et behov for at ROSA blir et permanent tiltak. Per i dag gjelder dette tilbudet kun de som er utsatt for menneskehandel til seksuell utnyttelse og liknende, mens ofre for menneskehandel til tvangsarbeid ikke er omfattet. Dette gjelder for eksempel enkelte kvinner som har oppholdstillatelse som au pair. Vi ser derfor også behov for at ROSA-prosjektet utvides til å omfatte flere grupper som er ofre for menneskehandel.

Erfaringene fra ROSA og krisesentrene viser at utfordringene, særlig de knyttet til helse- og botilbud til ofre for menneskehandel, er store. Mange av kvinnene utsatt for menneskehandel har ofte svært omfattende fysiske og psykiske skader og derav behov for hjelp av spesialhelsetjenesten. Det ROSA erfarer er at hvem som til enhver tid betaler for helsetjenestene avhenger av kvinnens oppholdsstatus i Norge. Hvilke behov de har for helsetjenester og omfanget, varierer med skadeomfanget av krenkelsene de er utsatt for. For kvinner som er reflektanter har ROSA betalt utgiftene til spesialhelsetjenesten og nødvendige medisiner.

I henhold til Palermoprotokollen artikkel 6, som Norge ratifiserte i 2003, skal hver statspart i samarbeid med ikke-statlige organisasjoner, andre aktuelle

⁶ Tyldum & Tveit, 2008

organisasjoner og andre deler av det sivile samfunnet særlig sørge for medisinsk, psykologisk og materiell bistand til ofre for handel med mennesker.

Vi mener at helsetilbudet til ofre for menneskehandel må styrkes betydelig. Ofre for menneskehandel må få gratis behandling uten å stå på venteliste. Vi foreslår at det utarbeides en forskrift som gir kvinner utsatt for menneskehandel, som er reflektanter, rett til kostnadsfritt spesialhelsetilbud.

Evalueringsprosjektet, gjennomført av NTNU Samfunnsforskning i 2008, fastslår at det er et stort behov for å utvikle et større spekter av boligløsninger. Botiden ved kritesentrene for kvinner utsatt for menneskehandel er ofte svært lang. Kritesentrene er i utgangspunktet ment å være et tilbud for kvinner og deres barn i en akuttsituasjon. Det er derfor ikke en ønskelig situasjon at kvinnene blir boende på kritesentrene over lengre tid.

Tiltak 17 i regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2011-2014) legger vekt på videreutvikling av botilbudet til ofre for menneskehandel gjennom å kartlegge utfordringene. Vi mener at en kartlegging av utfordringene ikke er tilstrekkelig, og at tiltak knyttet til utfordringene ved boligframskaffelse for ofre for menneskehandel må bli iverksatt.

Utvalget viser til den bebudede evalueringen av forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester, som skal se om loven virker etter sin hensikt. Utvalget skriver at evalueringen tar sikte på å bidra til å bedre kunne utforme gode og målrettede tiltak for å hjelpe kvinner og menn ut av prostitusjon.

Vi vil påpeke at en evaluering som skal se om loven har hatt en ønsket effekt må ta utgangspunkt i at sexkjøpsloven er en normativ lov, som har til hensikt å gi et stekt signal om at Norge anser kjøp av kvinners kropp som kriminelt. I tillegg understreker vi at sexkjøpsloven ikke inkluderer alle parter som oppnår profitt av sexindustrien, som f.eks. strippeklubber, pornografi og nettsider.

Vi etterlyser også en uavhengig nasjonal rapportør på menneskehandel i Norge som jobber tett opp mot sivil samfunn og regjeringen.

Vi anbefaler myndighetens rapport å ta for seg problemstillingene relatert til menneskehandel, og komme med forslag til permanente tiltak.

Partnerdrap

Forskningsprosjektet på partnerdrap har nå blitt godkjent av Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag (NEM), og skal igangsettes. Samtidig vil vi understreke behovet for å styrke innsatsen mot partnerdrap gjennom følgende tiltak:

Systematisk risikovurdering og håndtering i arbeidet for å hindre partnerdrap.⁷ Sikre at forskning på en konstruktiv måte integrerer ofrenes status mht. nasjonal bakgrunn, om oppholdsgrunnlaget er basert på ekteskapsinngåelse, hvorvidt gjerningsmann tidligere er dømt for vold mot partner.

Vi ber om at den norske rapporten kommer med forslag til tiltak på dette området.

5 I B nummer 5

Retts hjelp og domstol

Rapporten som er sendt til høring viser her til en pott som forvaltes av Justis- og beredskapsdepartementet, og som hvert år deles ut til ulike interesseorganisasjoner som driver med retts hjelp innen sine områder.

Vi finner her grunn til å peke på at ingen av organisasjonene som primært driver rådgivning og rettsveiledning mot diskriminering på etnisk eller rasistisk grunnlag, får støtte fra Justisdepartementet. OMODs støtte over denne ordningen sluttet i 2012. Antirasistisk Senters rådgivningstjeneste og Selvhjelp for innvandrere og flyktinger (SEIF) får ikke støtte fra Justisdepartementet. NOAS, som også nevnes i denne sammenheng, driver rettighetsinformasjon knyttet til asylsøknader, ikke angående diskriminering.

Vi savner informasjon i myndighetenes rapport om hvordan kompenserer for manglende tilskudd til retts hjelp i diskrimineringsaker. Vi ønsker å kommentere at lavterskeltilbud om retts hjelp og rettighetsinformasjon er viktig for å klage til Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), kreve erstatning ved å ta saken for en domstol, eller for å anmelde og følge opp anmeldelser til politiet ved straffbare forhold.

5 I C

Dialog og likeverdige offentlige tjenester

Dialog med grupper som faller utenfor

Vi kommer til å komme med kritiske bemerkninger i vår rapport om mangel på rettighetsinformasjon for personer som kommer med oppholdstillatelser og er avhengige av andre personer allerede bosatt i Norge, som familiegjenforente og au pairer, og de som ikke går igjennom introduksjonsprogrammet, som arbeidsmigranter og deres ektefeller. Disse gruppene mangler informasjon om norsk lov og hvor de kan søke juridisk hjelp. Dette er spesielt et problem for

⁷ Ref. Vatnar og Bjørkly 2011

ekstra sårbare grupper, for eksempel personer som opplever mishandling fra partner, som ofte er isolert fra samfunnet og ikke vet hvor de kan søke om hjelp.

Retten til rettighetsinformasjon

I artikkel 19 i Europarådskonvensjonen om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner skal staten ved lovgivning eller på annen måte treffe de tiltak som er nødvendig for å sikre at ofrene mottar adekvat og betimelig informasjon om tilgjengelige støttetjenester og rettslig tiltak, på et språk de forstår.

I en rapport fra Juridisk rådgivning for kvinner (Jurk) og LDOs idédugnad vedrørende kvinner med minoritetsbakgrunns rett til rettighetsinformasjon påpekes det at staten har som et ledd i gjennomføringen av ratifiserte menneskerettighetskonvensjoner, en plikt til å informere borgerne om deres rettigheter.⁸ I informasjonsforpliktelsen ligger et krav om å ta hensyn til borgernes ulike sosiale, kulturelle og språklige forutsetninger. FNs kvinnekomité har i sin kommentar til Norges statsrapport understreket betydningen av at rettskunnskap formidles på en måte som tar hensyn til kjønnsmessige, sosiale, kulturelle og språklige forskjeller. I rapporten (Friis et al., 2011) legges det vekt på at gjennom ulike generelle kommentarer og statsrapporter setter komiteen som krav at informasjonen både skal være tilgjengelig, forståelig, pålitelig, aktuell og adekvat. Dette er ikke en realitet i Norge i dag. Rettighetsinformasjon er en viktig del av en persons rettssikkerhet; at man forstår hvilke rettigheter man har er et naturlig og nødvendig utgangspunkt for å hevde sin rett. Kunnskap om hvilke rettigheter man har i en livssituasjon er en nødvendig forutsetning for å foreta bevisste valg, slik at en settes i stand til å ta valg med ønskede konsekvenser.

Vi mener at det bør utarbeides en strategiplan der eksisterende rettighetsinformasjon kartlegges, og utfordringer og behov dokumenteres. Det må deretter iverksettes rettighetsinformasjon ut fra dokumentert behov, blant annet på internett og gjennom brosjyrer på ulike språk.

Valgdeltakelse

Vi er klar over at det legges mye arbeid i å heve valgdeltakelsen til innvandrere i Norge, men vi er fortsatt bekymret over det relativt lave prosentantallet som stemmer, spesielt innenfor noen minoritetsgrupper.

Myndighetene deler ut en pott til organisasjoner som jobber med valgprosjekter for minoriteter hvert valgår, som er positivt, men vi savner evalueringen av disse

⁸ Friis, Vehusheia & Nordstrøm, 2011

prosjektene. Tilskudd og arbeid virker tilfeldig og vi skulle gjerne hatt mer systematikk i arbeidet etter hva som gir resultater.

5 I D nummer 1-2

Klagesaksutvalget

Vedr. *Mæland-utvalgets rapport NOU 2010: 12 Ny klageordning for utlendingssaker*: Vi foreslår at forventet progresjon i arbeidet med oppfølgingen av utvalgets forslag tas inn i Norges rapport.

Barn på flukt

Det er naturlig for oss å nevne at vi er kritiske til flere sider ved stortingsmeldingen *Barn på flukt*, og at vi regner med å inngi kritiske merknader til denne i vår alternative rapport, spesielt hva gjelder situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere med midlertidige tillatelser.

Midlertidig oppholdstillatelse

Etter § 38 i utlendingsloven kan en få midlertidig oppholdstillatelse i Norge hvis sterke, humanitære hensyn tilsier dette. Midlertidig opphold gir ikke permanent oppholdstillatelse, rett til familiegjening, integreringstilskudd, rett til bosted eller introduksjonsprogram. Livet blir på mange måter satt på vent, de bor på mottak uten muligheter for å integrere seg eller planlegge fremtiden.

Vi ønsker at myndighetenes rapport reflekterer over denne problemstillingen og kommer med forslag til tiltak i den norske rapporten.

ID-problematikk for personer med lovlig opphold i Norge

De senere årene har Norge strammet inn praksis når det kommer til utstedelse av utlendingspass og reisedokument for flyktninger. Samtidig har strengere regler for ID-kontroll i banker og liknende, medført at eneste godkjente ID-dokument er pass. Man får ikke utstedt annen ID i Norge, slik som bankkort med bilde og førerkort, uten å fremlegge pass. Følgelig er det å bli nektet reisebevis et stort problem for den enkelte, man blir ikke bare forhindret fra å foreta utenlandsreiser, men blir i praksis papirløs i Norge. Vedkommende kan da ikke åpne bankkonto, ta førerkort, hente reseptbelagte medisiner, reise med fly, etc.

Asylsøkerbevis er følgelig ikke godkjent som ID. Dette resulterer i diskriminering av asylsøkere på offentlige steder, der de ikke slipper inn på grunn av mangel på gyldig legitimasjon. Vi har eksempler på at dette misbrukes i utelivsbransjen, der personer som tydelig er over aldersgrensen ikke slippes inn uten ID, da de ikke er ønsket klientell.

Plikten til å utstede ID-papirer er klar. Reisedokument kan kun nektes dersom

«tungtveiende hensyn til nasjonal sikkerhet og offentlig orden er til hinder for det». På tross av dette ser vi at stadig flere personer med innvilget flyktningstatus i Norge, får avslag på sine søknader om reisedokument. Vi ser dette som et paradoks i det innvilgelse av flyktningstatus betyr at utlendingsmyndighetene anser vedkommende for å ha et beskyttelsesbehov som tilsier at verken hjemlandet eller hjemlandets myndigheter kan oppsøkes uten risiko for forfølgelse. Norske myndigheter avslår på grunn av ID-tvil, og vedkommende har ingen mulighet til å rette opp i denne tvilen.

Vi opplever også at det i mange tilfeller er svært vanskelig for personer uten flyktningstatus, da typisk personer med opphold på humanitært grunnlag og personer med opphold i familiegjengenforening, å få utlendingspass av norske myndigheter. Disse henvises til å kontakte hjemlandets myndigheter eller får avslag grunnet ID tvil. I flere av tilfellene kommer den det gjelder fra et land uten fungerende sentralmyndighet, slik at det å få pass fra hjemlandets myndigheter er umulig. I andre tilfeller mangler vedkommende nødvendige underlagsdokumenter for å få utstedt pass via ambassade, eller en risikerer forfølgelse fra hjemlandets myndigheter selv om en har tillatelse i Norge på annet grunnlag enn flyktningstatus.

5 I D nummer 3

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Vi er positive til at opplæring i norsk og samfunnskunnskap har økt fra 300 til 600 timer. Vi har likevel noen kritiske merknader vi vil komme med i vår alternative rapport, her nevnes to:

Vi mener at introduksjonsprogrammet bedre bør tilpasses enkeltes situasjon, og ikke kun være et fulltids-tilbud. For nyankomne familier kan det være vanskelig for begge foreldre å delta i full opplæring. Dette fører til at en av foreldrene, som oftest kvinnen, ikke deltar i programmet, eller i realiteten deltar på deltid. Dersom det ble lagt til rette for deltidsprogram, ikke bare i praksis men også offisielt, ville personer som ikke makter å delta på fulltid kunne strekke introduksjonsprogrammet over tid slik det normalt gjøres ved deltidsutdanninger. Dette vil øke kvaliteten på tilbudet, og bedre deltakernes muligheter. Videre vil det kunne legges til rette for at noen av de personene som i dag velger å søke om full permisjon, pga. sykdom eller fødsel, kan opprettholde språkkunnskapene gjennom permisjonen gjennom deltakelse i enkelte tilpassede programmoduler.

Vi er også bekymret for de som faller utenfor og ikke har rett til introduksjonsprogram, som noen familiegjengenforente, noen med midlertidig oppholdstillatelse og arbeidsinnvandrere med ektefeller. Ved ikke å ha mulighet til å lære norsk faller disse gruppene lett utenfor samfunnet, og har heller ikke muligheten til å bidra.

5 I D nummer 4

Tvangsekteskap

Vi savner informasjon om hvordan situasjonen er for de unge etter brudd med familien på grunn av planer om eller utført tvangsekteskap. Det er pr i dag ingen systematisk oppfølging av disse unge som kan slite med problemer på forskjellige områder.

Flere av de unge på flukt, som ennå ikke har fått norsk statsborgerskap, har fremdeles pass fra opprinnelseslandet. Med nytt navn, sperret adresse og en familie på leting, våger ikke den unge å oppsøke den respektive ambassaden for fornyelse av passet når det er utgått, av redsel for at informasjonen skal tilflyte familien. I de få tilfellene der unge våget å forsøke, kunne ambassaden ikke foreta seg noe uten å involvere foreldrene. Slik blir den unge henvist til å leve i flere år uten pass, som kreves for å åpne bankkonto, reise på kasseturer, ta førerkort, m.m.

Vi kommer derfor til å foreslå at alle uten norsk statsborgerskap som bor på sperret adresse i Norge og med en rekke andre sikkerhetstiltak (her dreier det seg i hovedsak om ungdom på flukt fra tvangsekteskap og kvinner på flukt fra voldelig partner) bør få utlendingspass i vår alternative rapport. Det å være i besittelse av identifikasjonspapirer i Norge er en grunnleggende rettighet. I motsatt fall, blir konsekvensene i dette tilfellet en gruppe interne flyktninger uten ID-papirer.

Familiegjenforening

Inntektskravet

Vi merker oss at det ikke er noen referanse til familiegjenforening i rapporten. Vi kommer til å komme med kritiske merknader relatert til inntektskravet, som øker hvert år, og som spesielt rammer minoritetskvinner med lav utdanning og barn hardest. Vi mener inntektskravet er et hinder på retten til valg av ektefelle og familieliv.

LHBT

Flere LHBT personer ønsker familiegjenforening med ektefelle fra hjemlandet. Imidlertid kommer mange av disse fra land hvor LHBT ekteskap ikke er tillat, ofte endog fra land hvor dette er straffbart. Følgelig finnes intet juridisk gyldig ekteskap som grunnlag for familiegjenforening i Norge. Følgelig blir LHBT med utenlandsk bakgrunn diskriminert i saker om familiegjenforening da disse ikke kan dokumentere juridisk gyldig ekteskap.

Flyktninger

Norge har i dag en regel om at søknad om familiegjenforening for ektefelle og barn til flyktninger som er innvilget flyktningstatus i Norge, må fremme søknad innen et år fra da herboende fikk tillatelse. Dette er en regel få kjenner til i mottakssystem, flyktningetjeneste, politi o.l. Følgelig har mange av de det gjelder ikke fått informasjon om hvor viktig det er å fremme slik søknad tidlig. Her avslås sakene i stor grad med den begrunnelse at søker selv pliktet å sette seg

inn i det aktuelle regelverket. Dette dreier seg om nyankomne innvandrere som oftest ikke behersker norsk, som da plikter å sette seg inn i et svært komplisert regelverk selv ikke de offentlige instansene som skal hjelpe flyktningene på plass, kjenner til. Vi har påpekt dette for justisdepartementet, men har fortsatt ikke fått tilbakemelding.

Vi anbefaler myndighetene til å ta med disse problemstillingene i forhold til familiegjenforening i sin rapport.

5 E 1 nummer 1

Regjeringen viser i sin rapport til kvalifiseringsprogrammet som et sentralt tiltak for økt sysselsetting. Vi foreslår at resultater fra programmet og forventet utvikling framover tas med i Norges rapport. Det er flere utfordringer ved kvalifiseringsprogrammet og vi regner med å komme med kritiske merknader til dette i vår rapport. Studier og utredninger har blant annet funnet at kvaliteten på programmet er svært variabel og at undervisningen i mange tilfeller ikke er godt nok tilpasset den enkelte deltakers behov og kunnskapsnivå. Vi etterlyser en helhetlig plan for hvordan myndighetene vil sikre et likeverdig kvalifiseringstilbud.

Videre vises det i regjeringens rapport til tiltak beskrevet i Meld. St.6 (2012 – 2013) ”En helhetlig integreringspolitikk – mangfold og fellesskap”. Vi foreslår at de mest sentrale tiltakene for økt sysselsetting, samt grepene regjeringen vil gjøre for å forbedre disse, blir tatt med i Norges rapport. Vi regner med å komme med kritiske merknader til flere av de nåværende tiltakene i vår rapport. Blant annet svakheter ved arbeidsgiveres aktivitets- og rapporteringsplikt, arbeidsmarkedstiltak gjennom NAV og tiltak mot sosial dumping.

En del av svakhetene bemerkes i Meld. St. 6 og vi foreslår at regjeringen refererer til dette og kommer med konkrete forslag til kvalitetsheving. Vi regner også med å bemerke at økt innsats for sysselsetting er nødvendig og at arbeidet må systematiseres. Regjeringen må lede an for å få partene i arbeidslivet til å samarbeide om å øke innsatsen for likeverdige arbeidsforhold for alle.

Seksuell trakassering

13 % av alle kvinnelige arbeidstakere mellom 17 og 24 år har opplevd seksuell trakassering på arbeidsplassen. Kvinner fra etniske grupper ofte assosiert med prostitusjon opplever denne trakasseringen oftere enn andre.

Vi er bekymret for at den eneste metoden for å oppnå kompensasjon i slike tilfeller er å gå til rettsak, noe kvinnene som utsettes for dette ofte ikke har midler til. I andre diskriminerings saker kan en klage til likestillings- og diskrimineringsombudet, og vi kommer til å bemerke at vi ønsker en lignende løsning for kvinner som ønsker å rapportere seksuell trakassering i vår alternative rapport.

5 I E nummer 4

Sosiale tjenester

Bosetting av flyktninger

Vi regner med å komme med kritiske bemerkninger relatert til flyktninger med oppholdstillatelse som fortsatt bor på asylmottak og ikke har blitt bosatt i kommunen i vår alternative rapport. Årsrapporten fra Utlendingsdirektoratet (UDI) viser at i utgangen av 2012, hadde 24 % av beboerne på mottak opphold, og ventet på bosetting. Rapporten viser at i underkant av 40 % av de som ble bosatt i 2012 ventet mellom seks og 11 måneder på bosetting, og i underkant av 10 % ventet mer enn et år.⁹

Barnevern

De siste par årene har manglende tillit mellom ulike minoritetsgrupper og barnevernet blitt synliggjort i det offentlige rom. I fjor fikk IMDi i oppdrag fra BLD om å se nærmere på dette. Allikevel kom Redd Barna med en rapport i år hvor det står at både barnevernsansatte og andre fagfolk som kjenner godt til barnevernets arbeid mener at det foregår en forskjellsbehandling av minoritetsbarn.¹⁰

Vi vil derfor anbefale at resultater fra dette spesifikke arbeidet blir synliggjort i forbindelse med rapportering på dette punktet. Vi ønsker blant annet informasjon om hva som har blitt gjort for å

- Øke tilliten til barnevernet
- Sikre god kommunikasjon med etaten og hva som for å
- Sikre brukernes kjennskap til sine rettigheter og kunnskap om barnevernets arbeid

Kommunale boliger (JURK oversatt av AM)

Vi merker oss at det ikke er noen referanse til kommunale boliger i rapporten. Tilgang til midlertidig bolig for trengende personer er en rettighet. Likevel opplever vi at mange ikke får bolig, og at flere, spesielt minoriteter, faller utenfor rettigheten.

Kvaliteten på de midlertidige boligene er også av variert standard. Sammensetningen av rusmisbrukere, psykisk syke, eldre og nyankomne flyktninger er også uheldig, spesielt for flyktningfamilier med barn som prøver å etablere et nytt liv i Norge.

Vi mener det er nødvendig med flere og bedre kommunale boliger og flere lavterskeltilbud om midlertidig overnatting.

Helse

⁹ Utlendingsdirektoratet, Årsrapport 2012

¹⁰ Berggrav, Silje, 2013, En kartlegging av hjelpeapparatets håndtering av vold mot barn i minoritetsfamilier, Redd Barna

I forhold til likhetsprinsippet ønsker vi å komme med kritiske bemerkninger angående såkalte papirløse asylsøkere og andre udokumenterte innvandrere som ikke har rett til fastlege. Vi mener det er problematisk at noen av de mest vanskeligstilte i samfunnet ikke har rett til helsehjelp utenom den øyeblikkelige. Det er ofte disse menneskene som ikke har økonomiske midler til å betale for dette selv. Vi mener at det trengs en klargjøring på hvilke rettigheter de som faller utenfor systemet har og foreslår at staten setter inn tiltak for å gi helsehjelp til disse gruppene. I mellomtiden bør mer ressurser gis til organisasjoner som jobber med denne problematikken.

I forhold til Nasjonal kompetanseenhet for minoritetshelse (NAKMI) ber vi den norske rapporten referere tydelig til hvilken "liste over punkter relatert til innvandreres helse, med tilhørende forslag til tiltak" som blir presentert. Vi ønsker også å vite hvilke tiltak som er foreslått av NAKMI, om staten har fulgt opp noen av disse samt informasjon om eventuelle resultater.

Det er positivt med kurs i etikk og kulturelle holdninger for leger i akuttavdelinger, legevakt og turnusleger. Vi savner samme type kurs for andre ansatte i helsevesenet: sykepleiere, fastleger samt operatører i AMK sentralen.

I den såkalte AMK-Tøyen saken fra 2010 døde en dame av tyrkisk opprinnelse fordi AMK-sentralen ikke ville sende ambulanse før politiet kom til stedet, da de oppfattet innringer som truende. Dette er et godt eksempel på mangel på profesjonalitet hos sentraloperatøren. Så vidt vi vet har det blitt satt i gang operative tiltak etter hendelsen, men til nå, ingen holdningsskapende. Det er også mangel på språkkompetanse i AMK, som nesten ikke har noen minoriteter ansatt.

Vi regner med å komme med kritiske bemerkninger i forhold til kommunikasjon med minoritetspasienter i vår alternative rapport. Det er et bekymringsverdig antall tilfeller der det ikke brukes godkjent tolk i konsultasjoner. For mer informasjon, se anbefaling 10 om tolketjenesten.

Rehabiliteringstilbud for torturofre

Vi merker oss at det ikke er noen referanse til behandling av torturofre i myndighetenes rapport.

Det er en mangel på systematiserte og spesialiserte tjenester for torturofre, spesielt flyktninger som har opplevd tortur eller umenneskelig, nedverdiggende behandling i Norge. Tjenesten skal bli utført av ordinært helsevesen, men vi opplever i praksis at det er mangel på et helhetlig tilbud og kompetanse i systemet. Det ordinære helsesystemet kan i noen tilfeller være tilstrekkelig, men det er et behov for å styrke spesialiserte kliniske tjenester som kan utfylle, samarbeide- og ha tilsyn med legene som utfører tjenesten. Vi ønsker mer fokus på spesialisert rådgivning og vurdering, og på traumer og behandling for de som har blitt traumatisert over flere år, som har behov for en sikker og helhetlig behandlingsmetode.

Vi kommer derfor til å anbefale oppstart av spesialklinikker som kan samarbeide med vanlig helsevesen og henvises til ved behov i vår alternative rapport.

Videre er vi bekymret for tidsbegrensingen, ofte på grunn av manglende resurser, som oppleves i helsevesenet. Mange helsearbeidere har ikke mulighet til å følge opp torturofre over lengre perioder. Dette fører til at torturofre ofte ikke åpner opp og forteller om sine problemer, og at pasientene ikke blir godt nok fulgt opp etter første møte. Vi kommer derfor til å anbefale mer resurser til arbeidet med torturofre til helsevesenet, samt mer fokus på organisering av tiltak for torturofre, slik at de får den tiden og behandlingen de trenger.

Vi anbefaler at forslag til bedre tiltak for torturofre og andre traumatiserte personer inkluderes i den norske rapporten.

Helsehjelp for ofre for menneskehandel

Allerede i den første handlingsplanen mot menneskehandel¹¹ slo regjeringen fast at ofre for menneskehandel skulle ha et forutsigbart og adekvat tilbud om helsehjelp. Like lenge har de ulike hjelpetiltakene via utallige kanaler forsøkt å få ansvarlig myndighet til å konkretisere hva slags helsehjelp denne gruppen har krav på, uten særlig hell. Det råder fortsatt stor usikkerhet rundt både hva slags helsehjelp reflektanter skal ha og ikke minst hvem som skal betale for helsehjelpen. Hjelpetiltakene bruker fortsatt mye tid og energi på å sikre antatte ofre for menneskehandel den helsehjelpen de har behov for, enten den skal gis av kommunehelsetjenesten eller spesialisthelsetjenesten. Det er derfor med en viss optimisme vi leser i siste handlingsplan at det skal utarbeides en veileder om helserettigheter til reflektanter. Det er å håpe at denne veilederen snart er en realitet.

Kjønnsoperasjoner

Vi mener det er diskriminerende praksis at en må være norsk statsborger for å få kjønnsoperasjon i Norge. Vi kommer til å komme med kritiske merknader til dette i vår rapport.

5 I E nummer 5

Spesialundervisning

Vi merker oss at det ikke er noen referanser til bruk av spesialundervisning overfor barn med innvandrerbakgrunn. Vi etterlyser kunnskap om og oversikt over hvor mange elever som plasseres i spesialklasser, hvor lenge de blir plassert der samt evaluering på resultater. Vi er bekymret for at tiltaket kan misbrukes for økonomisk støtte.

¹¹ Se Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn 2003-2005, og Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel 2011-2014.

Vi regner med å komme med kritisk merknad om praksis for plassering av barn i spesialundervisning i vår alternative rapport.

Morsmål

Vi merker oss at det ikke er noen referanser til rett til morsmålsopplæring for barn med innvandrerbakgrunn i den norske rapporten. Vi regner med å komme med kritisk bemerkning til dagens lovverk for rett til morsmålsopplæring. Vi mener slik undervisning handler om retten til å utvikle respekt for ens identitet og språk og undervisningen bør derfor ikke begrenses til å kun være et tiltak for norsk språkutvikling.

Tilbud om undervisning for ofre for menneskehandel

Vi er bekymret for at personer utsatt for menneskehandel som har midlertidig opphold, såkalt refleksjon, fremdeles mangler tilbud om undervisning og opplæring. Utenlandske personer har på generelt grunnlag mulighet for undervisning og opplæring i Norge, men de må selv finansiere den.

5 II B-C

Lesbiske, homofile og transpersoner

Per i dag finnes det ingen egne retningslinjer eller forskrifter som omtaler behandlingen av LHBT personer i norske mottakssystem. Dagens forskrifter om sårbare grupper omtaler, kvinner, enslige mindreårige og syke asylsøkere. Når det gjelder innkvartering på mottak reguleres dette av familie, sykdom som krever særskilt behandling på spesialsykehus, nasjonalitet, språk, utdanning, jobb, nasjonal og språklig isolering.

Vi mener det er nødvendig å inkludere LHBT personer i forskriftene om sårbare grupper. Mange opplever diskriminering og hets på mottak. Mange faller ut av mottakssystemet og ender opp som ufrivillige sexarbeidere, arbeider illegalt og blir utnyttet på arbeidsmarkedet.

I noen tilfeller blir for eksempel transpersoner plassert på forsterkede mottak, blant syke. Dette sender feil signaler, og personene blir enda mer isolert.

Vi mener det er et behov for en gjennomgang av kriteriene slik at det tas hensyn til behovene til asylsøkere som søker beskyttelse grunnet seksuell orientering og kjønnsidentitet i UDIs instruks. Vi ønsker at LHBT personer plasseres sammen på mottak, slik at de kan ha et felles miljø.

Vi anbefaler at myndighetene kommer med tiltak for å forbedre LHBT-personers forhold på asylmottak.

7 A nummer 1

Lærerutdanning

GNIST ble opprettet av Kunnskapsdepartementet som et partnerskap med ulike aktører. Vi ønsker å kommentere at ingen minoritetsaktører ble invitert til deltakelse her, og naturlig nok er det rekruttering av minoriteter til lærerutdanning som er det GNIST møter utfordringer i forhold til. Det er en utfordring at Regjeringen i liten grad ser minoriteter som kompetente og relevante aktører og inviterer til partnerskap på viktige områder.

Anbefaling nr. 7 Inkorporering av konvensjonen

Regjeringen skriver i sin rapport at de ikke kommer til å inkorporere rasediskrimineringskonvensjonen (ICERD) i menneskerettighetsloven. Vi mener dette er bekymringsfullt da det betyr at ICERD ikke har forrang over norsk lov. Statens begrunnelse er at "bare utpreget generelle menneskerettighetskonvensjoner" skal inntas i loven. Vi mener at dette ikke er en overbevisende begrunnelse, da både kvinnekonvensjonen (CEDAW) og barnekonvensjonen (CRC) er inkorporert. Vi stiller spørsmåltegn ved gjennomføringskraften til ICERD i nasjonal lovgivning når den kan vikes fra gjennom eldre lovgivning (lex posterior-prinsippet).

Anbefaling nr. 9: Dialog og tiltak mot diskriminering

Plikt til aktivt likestillingsarbeid

Høringsutkastet viser til Aktivitets- og rapporteringsplikt, innført 1.1.2009. Denne plikten er begrenset til arbeidsgivere med mer enn 50 ansatte, og det er ingen krav om redegjørelse for status. Dette svekker effekten av denne plikten. Vi anbefaler at myndighetenes rapport diskuterer denne problemstillingen, og at det kommer en redegjørelse for effekten av plikten i privat så vel som offentlig virksomhet.

Psykososialt senter for flyktninger

Vi er sterkt uenig i rapportens synspunkt om at det psykososiale arbeidet med flyktninger er styrket etter nedleggelsen av senteret. For forslag til tiltak se punkt om helse og omsorgstjenester.

Anbefaling nr. 10: tolketjenester

Regjeringen viser til opprettelsen av permanent tolkeutdanning og nasjonalt tolkeregister, og at tilgangen til kvalifiserte tolker har økt gjennom dette. Vi vil påpeke at vi fortsatt er bekymret over kvaliteten på tolketjenestene, og mangel på bruk av kvalifiserte tolker, spesielt innenfor rettssystemet og helsevesen og

kommer med kritiske merknader til dette i vår rapport. Vi viser til Statusrapport om tolkefeltet i helsevesenet i hovedstadsområdet: Ikke lenger "en tjeneste av ukjent kvalitet" fra 2012, som viser at et høyt antall oppdrag er utført av andre enn kvalifiserte tolker.

Tabell: bruk av tolker uten tolkeutdanning i helsesystemet i Oslo¹²

Tolking i helsevesenet	Lovisenberg	Oslo kommune	Noricom (anbud for OUS, Ahus og Sunnaas)
Personer med dokumenterte tospråklige ferdigheter og grunnleggende tolkeopplæring	4 %	9 %	3 %
Andre personer (ikke tolker)	43 %	44 %	88 %

Tolking og LHBT

Vi er bekymret for mangel på kompetanse og språk blant tolker som skal oversette for personer med annen seksuell orientering eller kjønnsidentitet. Mange opplever å bli omtalt med skjellsord, da de ikke kan andre ord å uttrykke legningen med.

Vi ønsker derfor at myndighetene foreslår tiltak for opplæring av tolker med LHBT-kompetanse.

Anbefaling nr. 11 Introduksjonsloven

Vi sier til CERDs bekymringer i anbefaling nr. 11 fra 2011. Et språkkrav for statsborgerskap kan være et hinder til tilgang til statsborgerskap, så lenge introduksjonsprogrammet ikke er tilgjengelig, gratis og tilrettelagt for alle grupper. Vi regner med å komme med kritiske merknader til dette i vår alternative rapport.

Anbefaling nr. 12 Enslige mindreårige asylsøkere

Situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere som er mellom 15 og 18 år gamle og som bor på asylmottak

¹² Tall fra Statusrapport om tolkefeltet i helsevesenet i hovedstadsområdet: Ikke lenger "en tjeneste av ukjent kvalitet", 2012

Regjeringen viser i sin rapport til at det er besluttet at UDI fortsatt skal ha ansvaret for bo- og omsorgstilbudet for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år. Det er naturlig for oss å bemerke at vi oppfatter dette som en potensielt diskriminerende praksis, og at vi regner med å inngi kritiske merknader til dette i vår alternative rapport. Vi anser at alle asylsøkende barn, også de over 15 år, må behandles på linje med andre barn i Norge, og dermed falle innenfor Barnevernets ansvarsområde.

Enslige mindreårige asylsøkere mellom 16 og 18 år som gis midlertidig tillatelse i påvente av retur (tidligere «begrenset tillatelse»)

Vi er kritiske til fremstillingen under dette punkt. Regjeringen skriver: "Enslige mindreårige mellom 16 og 18 år som ikke har annet grunnlag for opphold enn at de er uten forsvarlig omsorg ved retur..." Dette er misvisende. Ungdommene det er snakk om, er i stor grad fra konfliktherjede land, og det er ofte en rekke individuelle omstendigheter i sakene som kunne ha dannet grunnlag for beskyttelse eller opphold av humanitære grunner, eksempelvis i form av traumatiserende opplevelser og påfølgende psykiske vansker. Faktum er også at erfaringene med bruken av denne typen midlertidige tillatelser for denne gruppen av spesielt sårbare asylsøkere må sies å være svært negative, ikke minst hva gjelder den psykiske utviklingen til mange av disse ungdommene.

Ettersom regjeringen i overskriften viser til at de midlertidige tillatelsene gis "i påvente av retur", kunne det også være naturlig å redegjøre for hvor mange som faktisk returnerer eller blir returnert, og hvor mange som blir værende i en uavklart situasjon etter 18-årsdagen. Vi er kjent med at per mai 2012 hadde bare seks returnert frivillig til hjemlandet og kun fire blitt sendt med tvang, mens 73 fortsatt befant seg i mottak.

Uansett opplever vi ikke at regjeringens politikk her kommer komiteens nokså innstendige anbefaling i møte, jf. komiteen: "I lys av komiteens generelle anbefalinger nr. 30, råder komiteen til at den statlige parten tar alle nødvendige skritt for å møte asylsøkerne på en human måte og i samsvar med loven." (vår understrekning)

Anbefaling nr. 13 Flyktningmottak

Forholdene i asylmottak for barn i alderen 16 til 18 år som gis midlertidig tillatelse i påvente av retur (tidligere «begrenset tillatelse»)

Regjeringen viser til at "Enhver beboer kan når som helst flytte fra et asylmottak." Dette opplever vi som en problematisk formulering under dette punktet, som altså omhandler barn i alderen 16 til 18 år. Faktum er nettopp at en del av barna det er snakk om, har forsvunnet fra mottakene. Per mai 2012 befant tjue av disse barna seg på "ukjent adresse", det vil si hadde forsvunnet. Å "flytte

fra et asylmottak" og å "forsvinne" er ikke det samme, spesielt ikke når det er snakk om en så sårbar gruppe.

Terskelen for fengsling og varigheten av midlertidig internering av personer som man verifiserer identiteten til

Vi bemerker at etter den omtalte lovendringen kan asylsøkere fengsles selv når det er mest sannsynlig at de har oppgitt riktig identitet eller mest sannsynlig at de ikke vil unndra seg utsendelse. Dette er en praksis vi oppfatter som problematisk og potensielt diskriminerende, og i strid med den konservative praksis for frihetsberøvelse som ellers gjelder i Norge. Vi regner derfor med å inngi kritiske merknader til komiteen på dette punktet.

Vi mener videre at det ville være ønskelig at regjeringen gir nærmere opplysninger om hva kriteriet om lengre tids fengsling ved "særlige grunner" betyr i praksis. Vi etterlyser også statistikk over utviklingen i bruk av fengsling de siste årene, og varighet.

Forholdene i Trandum utlendingsinternat

Vi kan ikke være enig i at Trandum har "en høy standard". Isolasjonscellene er kanskje innenfor rammene av internasjonal lov, men de er oss bekjent sementceller med et lite vindu høyt på veggen og en madrass på gulvet, og utgjør utvilsomt en unødig hard opplevelse for mange av de sårbare individene som plasseres her.

Vi er også kjent med at de som plasseres på disse cellene, i stor grad er personer med ulike psykiske vansker, inkludert selvskadere og personer hvor det kan foreligge selvmordsfare. Vi har vondt for å se at dette er i nærheten av den standard som må tilbys mennesker i desperate situasjoner. Vi anser kort sagt ikke at dette er en praksis som Norge kan være bekjent av.

I tillegg kommer problemer knyttet til utsendelse, eksempelvis hvor Trandums leger godkjenner utsendelse av personer i en helsemessig vanskelig situasjon. Ett tilfelle var en gravid palestinsk kvinne i april 2012. Her forelå det medisinske uttalelser om at hun hadde et komplisert svangerskap, og at det var behov for videre utredning og behandling før hun kunne sendes ut. Likevel kom politiet klokken fem om morgenen for å hente familien. Kvinnen besvimte, begynte å blø og ble sendt på sykehus. Fosteret var da dødt. Politiet tok heller ikke hensyn til at hun skulle tilbake til sykehuset fire dager etter aborten for kontroll, eller til en legeerklæring som sa at hun trengte å hvile i to uker for hun kunne sendes ut. Dette ble overprøvd av en lege politiet selv kontaktet, oss bekjent en av legene tilknyttet Trandum. Hun ble dermed sendt ut med tvang tre dager senere, mens hun ennå blødde.

Vi finner derfor ikke at regjeringens redegjørelse for forholdene på Trandum er fyllestgjørende, og regner med å inngi kritiske merknader til komiteen.

Anbefaling nr. 15 Kjønnsslemlestelse og tvangsekteskap

Stigmatisering

Komiteen uttrykte i 2011 i sine bemerkninger bekymring for i hvilken grad tiltakene kunne ha en stigmatisering effekt på grupper av minoritetskvinner. I høringsnotatet adresseres ikke denne bekymringen.

Regjeringen er kjent med at en familie med somalisk bakgrunn fikk medhold i Likestillings- og diskrimineringsnemnda (LDN) i forbindelse med sak mot barnevernet i Oslo kommune vedrørende underlivsundersøkelse på grunn av mistanke om kjønnsslemlestelse. Denne saken synliggjør de utfordringer knyttet til arbeidet på feltet, familien vant frem fordi Racial Profiling dannet grunnlaget for kontroll og ikke konkret mistanke. I tillegg ser man at mange av de anmeldte saker på feltet i en rekke politidistrikt som er ferdig etterforsket har blitt henlagt på grunn av de ikke har funnet straffbare forhold.

Mange av de kontroller man er kjent med har ikke ført til resultater. Det enorme fokuset på feltet med betydelig tilførte ressurser og manglende resultater ved kontrollarbeidet skaper en uheldig situasjon. Noe som bidrar til stigmatisering av berørte grupper og utgjør i tillegg en utfordring for deres rettsikkerhet.

Vi anbefaler at myndighetens rapport tar tak i komiteens bekymring og kommer med løsning på hvordan tiltakene kan unngå en stigmatiserende effekt på grupper av minoritetskvinner.

Handlingsplan mot tvangsekteskap

Vi er bekymret for at handlingsplanen fra 2008 flytter det viktige arbeidet mot tvangsekteskap og æresrelatert vold fra organisasjonene til det offentlig (IMDI). IMDis Kompetanseteam ble styrket og utvidet og skulle disponere kriseleiligheter for ungdom. Det ble ansatt minoritetsrådgivere i skoler rundt om i landet, for å fange opp elever med problemer på området. Det ble etablert prosjekter i flere store bykommuner for å bistå de unge som flyttet til kriseleilighetene og store midler ble avsatt til forebyggende arbeid og kompetanseheving i det offentlige. Organisasjonene ble ikke inkludert i denne byråkratiseringsprosessen og den opparbeidede kunnskapen i de to organisasjonene ble ikke etterspurt. Organisasjonene disponerte ikke lenger kriseleilighetene og måtte nå henvende seg til IMDis kompetanseteam på vegne av de unge, som deretter måtte vente en uke eller to på tildeling av leilighet.

Vi er bekymret over at oppbyggingen av byråkratiet rundt arbeidet mot tvangsekteskap har blitt videreført gjennom tiltak i den siste handlingsplanen (2013-2016). Røde Kors og SEIF fortsetter å bistå ungdom berørt av problematikken tvangsekteskap og æresrelatert vold, da spesielt ungdom som av forskjellige grunner ikke kan benytte seg av eller ikke får plass i det offentlige apparatet. Uten det nødvendige verktøyet (kriseleilighetene) er dette arbeidet blitt svært ressurskrevende. Men viktigst av alt er lavterskeltilbudet til ungdom med behov for bistand blitt svekket.

Minoritetsrådgivere

I følge IMDi hadde minoritetsrådgiverne i norske skoler i tidsrommet 2008-2012 i alt 1478 saker¹³. Det gjøres oppmerksom på innledningsvis i rapporten fra IMDi at en og samme sak kan figurere under flere grunnlag, det er derfor litt uklart hvorvidt det er 1478 unike saker. Det oppgis at det nå er 30 minoritetsrådgivere fordelt på 26 skoler. 2012 hadde det høyeste antall saker, med 390 totalt. Dette gir et snitt på 13 saker pr rådgiver.

Det er etter vår oppfatning grunn til å stille spørsmål ved om dette er en effektiv måte å bruke ressurser på. Vi er også bekymret over segregering av helse/rådgivningstilbudet til ungdom ved den enkelte skole. Vi kommer til å komme med kritiske merknader til dette i vår alternative rapport.

Vi ber derfor myndighetenes rapport om å utdype nærmere om effektiviteten i prosjektet og valg av segregerende tiltak med bakgrunn i punkt 15 i Concluding remarks fra CERD mars 2011.

For annet om tvangsekteskap se punkt 5 I D nr. 4.

Anbefaling nr. 16 Krisesentre

Omtrent 60 % av brukerne ved krisesentrene i Norge er kvinner med minoritetsbakgrunn.

Vi er derfor bekymret over konsekvensene ved at Krisesenterloven har fritatt regjeringen fra det viktige direkte økonomiske hovedansvaret de hadde tidligere. Nå har hver enkelt kommune fått alt økonomiske ansvar for å gi voldsutsatte et tilbud om hjelp. I 2010, det året loven ble iverksatt, var det 51 krisesentre. I 2013 er det 46 krisesentre. Krisesentertilbudet skjæres nå ytterligere inn til beinet flere steder, små sentrene har forsvunnet og flere står i fare for å bli nedlagt. Flere kommuner som i forkant av loven hadde vedtatt å bygge nytt eller oppgradere eksisterende boligmasse, har av økonomiske grunner stoppet disse planene.

For eksempel har krisesenteret i Karasjok mistet sine midler og står i fare for nedleggelse. Dette krisesenteret er spesielt tilrettelagt for den samiske befolkningen og tilbyr voldsutsatte i det samiske forvaltningsområdet nødvendig hjelp og bistand på samisk. Ved nedleggelse vil det nærmeste krisesentertilbudet finnes i Hammerfest eller Alta, som ikke har det samme tilbudet om samisk språk eller tilrettelegging. Reiseveien er om lag 20 mil. Så langt er det ikke kommet noen tilbakemelding fra departementene som ordføreren i Karasjok har kontaktet vedrørende dette.

¹³ IMDis statistikk for arbeid mot tvangsekteskap 2012

Vi er bekymret over sentraliseringen av krisesentertilbudet som har medført at flere voldsutsatte kvinner og deres barn må reise lengre avstander for å få hjelp og beskyttelse de har krav på. Ille er det også at deres barn må reise langt fra barnehage, skole og venner i lokalmiljøet. I verst fall kan dette medføre at mange ikke ser noen annen mulighet enn å forbli i et krenkende og farlig samliv. Det er viktig at krisesentertilbudet ikke sentraliseres og at de små krisesentrene opprettholdes. Nærheten til et krisesentertilbud er med å øke volds- og trusselutsattes rettssikkerhet.

Evalueringen av krisesenterloven skal foreligge høsten 2014 og i følge Stortingsmelding nr. 15 vil resultatene fra evalueringen danne basis for videreutvikling av krisesentertilbudet. Vi kan ikke lengre vente til evalueringen foreligger. Vi mener at staten må bevilge ekstra tilskudd til krisesenterdrift for 2013 og 2014. Slik får kommunene nødvendig tid og mulighet til å avvente evalueringen av krisesenterloven før eventuelle beslutninger om nedleggelse tas, og iverksettes. Et godt og tilgjengelig krisesenter er vesentlig for å gi mange kvinner med minoritetsbakgrunn beskyttelse mot vold.

Vi er skuffet over at det ikke har kommet nye og langtidspregede tiltak i stortingsmeldingen og handlingsplanene. Vi mener bedre satsing på forebygging og rettighetsinformasjon er nødvendig og at mer midler blir satt av til arbeidet.

Vi ønsker at den norske rapporten reflekterer over problemene som eksisterer, og ser at tiltak må settes i gang før 2014.

Tiltakskjeden reetablering

Mange voldsutsatte har et komplekst og stort hjelpebehov, særlig nyankomne kvinner med minoritetsbakgrunn. I lov om kommunale krisesentertilbud §2 ledd d står det at krisesentrene skal omfatte oppfølging i reetableringsfasen, jf. §4. Kommunene er derfor gjennom Krisesenterloven § 4 pålagt å tilby en helhetlig oppfølging gjennom samordning av tiltak mellom krisesentertilbudet og andre deler av tjenesteapparatet.

En ny rapport fra Danmark "Efterværn for voldsutsatte kvinder" (Christensen, Lindstrøm, & Mølholt, 2010), viser at de voldsutsatte ville ha vært langt dårligere stilt, hvis de ikke hadde fått muligheten for støtte i reetableringsfasen etter utflytting til krisesenteret. Samtidig viser rapporten at noen ønsket mer hjelp, men de opplever mangel på forståelse for deres situasjon ellers i samfunnet. Krisesentrene har erfart at skal reetableringsprosessen lykkes i den forstand at voldsutsatte kvinner og deres barn får en selvstendig bolig og økonomi, samt utvikle sosiale nettverk og muligheter for livsutfoldelse på selvstendig grunnlag,

trenger noen omfattende og intensiv støtte så lenge kvinnen er med overgriperen, og likeledes gjennom bruddfasen og etter at forholdet er avsluttet. Det er i dag mangel på samordnende og tilgjengelige offentlige tjenester for voldsutsatte kvinner.

Vi støtter LDOs anbefalinger i rapport i forbindelse med Norges 19./20. rapport til CERD.

Anbefaling nr. 20 Rom og romanifolket/ taterne

Tilreisende rom

Vi ønsker å bemerke at det ikke er noen referanser til tilreisende rom i den norske rapporten. Vi kommer til å komme med kritiske merknader til flere problemstillinger rettet mot behandlingen av tilreisende rom i vår rapport.

Blant annet kommer vi til å poengtere at det eksisterer utbredt diskriminering av rom, både gjennom håndheving av lov, forslag til lovendring i politiloven (foreslått meldeplikt for pengeinnsamlere) og gjennom hets i media og på nett fra politikere, privatpersoner og andre aktører. Vi kommer til å kommentere at staten ikke tar de nødvendige skritt for å verne og assistere denne gruppen, som er en av de fattigste og mest diskriminerte folkegruppene i Europa, og vil komme med forslag til tiltak som blant annet billig overnatting for trengende og sanitæranlegg i Oslo by.

Det er ønskelig at den norske rapporten reflekterer over problemstillingene rundt romafolket og kommer med forslag til tiltak i rapporten.

Rombarn

Vi ønsker å kommentere at Handlingsplanen for å bedre levekårene for rom i Oslo fra 2009 fullstendig mangler kvinneperspektivet og har heller ingen tiltak når det gjelder unge jenters situasjon eller barnas skolegang.

De siste 3-4 årene har barnevernet kommet inn i bildet, mye på grunn av et tverretatlig samarbeid mellom skole og NAV. Barnevernet har overtatt omsorgen for rombarn som lever under omsorgssvikt og etter hvert har barnevernet også aksjonert på grunn av at barnet ikke går på skole. Per i dag er nærmere 40 rombarn under barnevernets omsorg. De bor i norske fosterhjem og får ingen opplæring i romanés og romkultur ved den lokale skolen. Ofte er familien nektet samvær med barnet, eller at samværet begrenser seg til 2-3 ganger i året under oppsyn og hvor det er forbudt å snakke romanés.

Situasjonen er svært alvorlig når en fjerdedel av barna til en nasjonal minoritet er fratatt foreldrene og kontakten med språk, kultur og identitet er brutt. Dette har også medført at romkvinner er redde for å bli gravide og dersom de blir det, flykter de fra Norge for å føde utenlands. Dette av redsel for at også det nyfødte

barnet skal bli tatt fra dem. Fortsetter denne trenden vil en nasjonal minoritet i Norge være utvasket i løpet av en generasjon.

Situasjonen krever ekstraordinære tiltak, og vi skal her bare nevne noen. Når det gjelder rombarn i norske fosterhjem, har de som medlemmer av en nasjonal minoritet krav på opplæring i språk og kultur ved den skolen de går på, selv om det bare er én romelev ved skolen. Det må også være mulig i disse sakene å sørge for at samvær mellom foreldre og barn finner sted på nøytrale og trygge steder. Bare slik kan rombarnas identitet opprettholdes.

Når det gjelder barnas skolegang er det også behov for tilrettelagte tiltak. De fleste romforeldre har selv ikke gått på skole og har ingen tradisjon på å sende barna på skolen. Ingen i foreldregenerasjonen er i arbeid og de mangler derfor faste rutiner når det gjelder døgnrytme. Resultatet er at barna ikke blir vekket om morgenen, nistepakken er ikke smurt og barna kommer seg ikke på skole. Mange romforeldre er også redd for å sende barna, og da spesielt tenåringsjenter til skolen. De er redd for mobbing og aller mest for at deres døtre skal omgås gutter. Tiltakene her kan være at miljøarbeidere vekker barna om morgenen, drar hjem til dem og påser at de blir klare til skolen og følger dem dit. Dette er tiltak som blir igangsatt også i andre familier hvor foreldrene ikke fungerer optimalt. Et annet tiltak er å ansette assistenter fra rommiljøet ved skolene, noe som ville gjøre foreldrene tryggere på at barna har det godt på skolen. Disse assistentene ville også være et viktig bindeledd mellom skole og hjem.

s. 37 Anbefaling nr. 21 Hatefulle ytringer og hatkriminalitet

Registrering av hatkriminalitet

Vi merker oss at myndighetene skriver i rapporten at det ikke vil være mulig å fremskaffe så vidt detaljert statistikk som komiteen etterlyser. Vi mener at problemet i større grad har vært et manglende fokus på dette. Det må jobbes både med datasystemer og holdninger for å etablere bedre statistikk på hatkriminalitet. Det virker som politiet har problemer med å registrere eller flagge en sak med at motivet kan ha noe med rasistiske eller diskriminerende holdninger.

Vi ønsker å bemerke at det er en underreportering hos politiet hva gjelder hatkriminalitet. Hvis en person blir slått ned eller ranet av diskriminerende årsaker, registreres dette ofte som annen type kriminalitet, og det diskriminerende grunnlaget blir ignorert. Vi viser her til vår kommentar til **5 I B nr. 5**, og organisasjonenes potensielle rolle i å skaffe fram data og kunnskap om hatkriminalitet.

Vi kjenner videre til tilfeller der hatkriminalitetsparagrafen ikke blir benyttet av påtalemyndighetene, slik at påtalte ikke mottar skjerpet straff. Et eksempel er dommen av 10.05.12 avsagt i Oslo Tingrett, der tiltalebeslutningen ikke nevner

hatkriminalitet med et ord, til tross for at beslutningen var bygget på straffeloven § 268, jf. § 267.

Vi mener det er bekymringsfullt når politiet opplyser at de ønsker bedre samarbeid med organisasjonene når det kommer til forståelse av hatkriminalitet, og dette ikke blir fulgt opp av Justisdepartementet.

Vi anbefaler myndighetene å ta med tiltak for bedre registrering av hatkriminalitet samt tiltak for at hatkriminalitetsparagrafen blir brukt av påtalemyndighetene der dette er grunnlag for tiltalen.

Ekstremisme

Vi synes handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme er et godt utgangspunkt for videre arbeid, og håper myndighetene fortsetter samarbeidet med frivillig sektor i arbeidet mot ekstremisme. En bred forståelse og bredt fokus på ekstremisme som synes å ligge som et utgangspunkt for justisdepartementet er positivt. Vi ønsker at denne handlingsplanen legges frem i myndighetenes rapport.

PST terrorvurdering pre og post 22. Juli

Før 22. Juli synes PST nærmest helt å ha utelukket det "kontrajihadistiske" miljøet som noen fare med tanke på terrorhandlinger. Dette synes merkelig da alt av terrorhandlinger i Norge har kommet fra nasjonalistiske og rasistiske miljøer. Selv etter terrorangrepene 22. Juli 2011 viker det som PST har fortsatt å definere muslimske ekstremister som om den gruppen utgjør den største terrorfaren i Norge.

Vi har ikke mulighet til å etterprøve PSTs terrorvurdering, da de har tilgang til informasjon vi ikke har, men vi mener andre ekstremistiske bevegelser burde få fokus også. Den siste trusselvurderingen (2013) var en forbedring og et skritt i riktig retning i så måte.

Vi merker oss at høringsuttalelsen ikke er inne på dette spørsmålet i det hele tatt.

Internett

Tilnærmingen til nett-radikalisering virker noe passiv, med portalen radikaliserings.no. Monitorering av ekstremistiske grupperinger på internett og tilstedeværelse av politimyndighetene på nettet bør i større grad sees nærmere på. Vi merker oss som positivt at plassering av ansvar for de ytringer som formidles i mediene, også på nett og også bruker-generert innhold, nå blir sett nærmere på, men dette bør oppfølges

Når samfunnsdebattanter skremmes fra å delta i den offentlige samtalen på grunn av hets og sjikane minskes ytringsfriheten. I en ellers grei diskusjon om ytringsfriheten mangler vi i rapporten at denne siden av ytringsfrihetsdiskusjonen blir opplyst i større grad.

Islamophobia

Islamhatende ekstremister synes i stor grad å glimre med sitt fravær i denne rapporten. Siden dette er en stor del av den ekstremistiske bevegelsen i Norge kan man med fordel ha et større fokus på disse, også for å forstå hva som ligger bak tankegangen.

Antisemittisme

Vi ønsker å kommenter at selv om Oslo politidistrikt registrerer antisemittisme som en egen kategori under hat-kriminalitet, så skjer ikke dette på landsbasis. Både registrering av antisemittisme og utdanning om tema er en forutsetning for å forebygge og motarbeide denne typen diskriminering. De fleste andre land i Europa har registrert antisemittiske hendelser i over 10 år allerede. Vi regner med å komme tilbake med flere kritiske merknader relatert til antisemittisme i vår alternative rapport.

Ikke i utkastet sendt på høring:

Artikkel 2

Rasismeparagrafen

Vi ser med bekymring at to av de norske partiene, Høyre og Fremskrittspartiet, går inn for å fjerne § 135 a fra Straffeloven. Faktum er at utsatte grupper allerede i dag har et nokså svakt vern mot rasistiske ytringer, ettersom straffeforfølgelse etter denne paragrafen finner sted rent unntaksmessig. Skulle Norge helt fjerne paragrafen, ville det imidlertid bety at vi ikke lenger oppfyller et av de mest grunnleggende kravene til ICERD. Det er samtidig viktig å ha med seg at "rasismeparagrafen" ikke bare forbyr grove rasistiske ytringer, men også hatefulle ytringer rettet eksempelvis mot seksuell orientering.

Vi ønsker å kommentere at en potensiell fjerning av rasismeparagrafen er spesielt problematisk når Norge ikke har inkorporert ICERD i menneskerettighetsloven.

Artikkel 2 c

Diskriminering av minoritetskvinner i norske fengsel

Minoritetskvinner er spesielt utsatt i norske fengsler, særlig når det kommer til rettighetsinformasjon. Hvis minoritetskvinnen ikke kan norsk er det ikke uvanlig at hun ikke får informasjon om forholdene eller rettighetene sine. Det er sjeldent bruk av tolk.

Artikkel 5 e

Ektefellebidrag ved skilsmisse

Kvinner med minoritetsbakgrunn er ofte hjemmeværende. I følge ekteskapsloven § 38 har ektefellene et felles ansvar for å dekke utgiftene som kreves. Ved skilsmisse har partneren rett til bidrag hvis muligheten for å sørge for et passende underhold har blitt dårligere som følge av omsorgen for felles

barn eller fordelingen av felles oppgaver under samlivet (§78). Praksis viser at retten til bidrag praktiseres strengt, og hvis man får bidrag er dette veldig lite. Samtidig har den hjemmeværende ingen oppspart pensjon. Dette fører til at mange, spesielt kvinner med minoritetsbakgrunn, blir i ulykkelige ekteskap av økonomiske grunner.

Vi kommer til å foreslå en lovendring som bedre sikrer hjemmeværendes rett til økonomisk bistand ved skilsmisse.

Artikkel 5 E nummer 3

Det er generelt sett vanskeligere for migranter å finne seg et sted å bo i Norge enn for den øvrige befolkningen. For utenlandske kvinner som selger seksuelle tjenester viser det seg å være enda vanskeligere, jfr. politiets Aksjon Husløs. I tillegg til politiets aksjoner har disse kvinnene normalt ikke ordinær dokumentasjon på inntekt, en del har kun midlertidig opphold i form av turistvisa og mange diskrimineres på bakgrunn av hudfarge og/eller språk.

I arbeidet med å gi bistand og beskyttelse til antatte ofre for menneskehandel har det gjennomgående vært et stort behov for differensierte botilbud. Særlig for kvinner som ikke kan eller ønsker å bo på krisesenter er botilbudet mangelfullt. Boligene som ofrene tilbys er ofte lite egnet for deres særskilte behov. Ikke sjelden er det snakk om midlertidige boligformer som likner mer på hospits enn noe annet. Her må de dele fasiliteter, så som kjøkken og bad, med flere ukjente mennesker. De andre beboerne på disse hospitslignende stedene har ofte store sosiale problemer eller har en bakgrunn og væremåte som kan fremstå truende for traumatiserte personer. Også boligtilbud for menn som har vært utsatt for menneskehandel er så godt som fraværende, med et unntak i Oslo. Dette temaet behandles stadig i samarbeidsorganene og det snakkes mye om å videreutvikle botilbudet for ofre for menneskehandel. Konkrete planer - for ikke å snakke om konkrete tilbud - mangler imidlertid. Mangelen på et differensiert og adekvat botilbud til ofrene for menneskehandel er en av de mest graverende manglene i det norske tilbudet om bistand og beskyttelse til denne gruppen. Det er åpenbart at en trygg og god bolig er en forutsetning for at personer utsatt for traumatiske hendelser skal kunne starte prosessen de forventes å gjennomgå i refleksjonsperioden. De skal vurdere å anmelde forholdet, bistå politiet i arbeidet med å etterforske og straffeforfølge bakmenn samt treffe vanskelige valg i forhold til hvor veien skal gå videre. Det er bebudet en kartlegging av utfordringene knyttet til å skaffe egnede boliger. Kartleggingen skal innebefatte både midlertidige og langvarige løsninger, oppfølgingsbehov og en ansvarsavklaring mellom stat og kommune. Vi ser fram til at kartleggingen gjennomføres og at resultatet bekjentgjøres.

Artikkel 5 f

Vi registrerer at kvinner i prostitusjon og særlig utenlandske kvinner, opplever problemer med å leie seg inn på hoteller og/eller de kastes ut på ren mistanke om prostitusjonsvirksomhet. Mistanken kan være basert på etterretning og informasjonsutveksling mellom hotellene eller hotellene og politi. Utenlandske kvinner opplever også å bli bortvist fra sentrale områder i Oslo uten annen årsak

enn at de tilbyr seksuelle tjenester. Vi gjør oppmerksom på at salg av seksuelle tjenester er tillatt i Norge.